

Üle laipade võimu juurde

Estonia teatri «Macbethi» võttis publik vastu vaimustuse ja jalgade trampimisega

TIIT MADE

«Oper. Operett. Muusikal» autor

Giuseppe Verdi 100. surma-aastapäevale pühendatud festival Estonia teatris on sisse juhutatud – reedel esietendus «Macbeth», mis on maestro kümnes ooper ja jõudis maailma esietenduseni 14. märtsil 1847 Firenze Teatro della Pergolas.

34-aastane Verdi oli siis juba tunnustatud looja, kelle oopused kõlasid menukalt nii Itaalias kui kogu ooperilembes Euroopas.

Helilooja ise on pidanud «Macbethi» oma varasema ooperiloomingu parimaks teoseks, ehkki laia publiku hulgas on rohkem tõmmet olnud vaatamängulisel ja vabadusvõitlusele õhutaval «Nabuccol».

«Macbeth» on verine ooper. Muusika on aga suurepärase, väga meloodiline ja kohati lausa romantiline. See on lugu nendele, kes vahendeid valimata võimule pürgivad, aga ka igapäevaseid horkoosid koostavatele astroloogidele, sest nõidadel on «Macbethi» faabulase ennustajana kandev osa.

Kuid eelkõige võiksid Verdi oopusest endale vaimset tuge ja innustust leida võimukad naised, kes ka tänapäeval vahendeid valimata oma mehi elus edasi pürgima sunnivad.

Leedi Macbeth on saatanlik, salakaval ja sihikindel naine. Ta soovib näha oma meest Šotimaa troonil ning suunab selle eesmärgi nimel teda teele jäävaid konkurente igavikku saatma.

Verdi-lembene Estonia

Estonia on läbi aegade olnud Verdi-lembene teater. Maestro 26 ooperist on 31 lavastuses esitatud 12 teost. Teiste *bel canto* suurmeisterite töödega on lood kehvemad, näiteks Rossini 39 ooperist on Estonia laval nähtud kahte (pluss üks talveaia) ja Donizetti 69 oopusest viit teost. Bellini oopereid pole Eesti muusika-teatrid kunagi ette kandnud.

Kui heita pilk maailma 200 juhtiva ooperiteatri jooksvale repertuaarile, siis parajasti mängitakse lisaks meie rahvusoperile «Macbethi» vaid Modena Teatro Comunale ja kaugel California Opera Pacific

kuulutus, IV vaatuse vaenuvägede kohtumine), kus sündmused rulluvad hea tempoga. Valdavalt seistakse väarikalt oma kohal ja vahetatakse kohti väljapeetult ja aeglaselt.

Nõidadega on lavastaja kõvasti tööd teinud. Nõiad on muljetavaldavalt tublid ja nõtked. Kui Verdi instrueeris Firenze teatrit, kuidas ooperit lavastada, nõudis ta, et nõiad oleksid oma aktsioonides jagatud kolme kuueliikmelisse rühma.

Estonia laval on 30 nõida ja ei mingeid rühmi. Kuid ega see halb ole, et meil on saatanlikke naisi rohkem ja nad tegutsevad õlg õla kõrval.

Mõneti väheveenvaks jäi ooperi üheks kõrghetkeks tituleeritud IV vaatuse leedi Macbethi uneskäimise ja uneskäimise stseen. Selle stseeni õnnestumine sõltub suuresti lauljanna näitlejameisterlikkusest ja lavastaja oskusest panna tegevus nii paika, et vaataja mõistab, et laval tegutsev naine on poolhullumeelne ja kuu-tõbine.

Leedulannast sopran Signe Stonyte oli igati tubli ja esitas nõudliku partii püüdlikult. Kuid teda vaadates ei tekkinud muljet, et tegemist oleks saatanliku ja võimuahne naisega.

See on dramaatilisele sopranile kirjutatud roll ja annab näitlevale lauljale suurepärase võimaluse oma oskusi demonstreerida. Verdi pidas silmas, et kasutataks sopranit, kelle hääli on «ragisev, toores, summutatud ja õõnes».

Selle ettekirjutuse täitmine ongi läbi aegade olnud teatri-tele tõsiselt pähklik ja pidurdanud «Macbethi» laialdast esitamist.

Lossi asemel peeglid

Kui kujutada ette, kellega võiks Verdi Estonia lavastusest kõige rohkem rahule jääda, siis on need Jassi Zahharov (Macbeth) ja Mati Palm (Banquo). Mõlemad esitavad oma rollid heal tasemel, on vokaalselt kiiduväärsed ja oskavad laulmist mõtestatud tegutsemise ja liikumisega kokku viia.

Tubli esitas Macduff'i partii Mati Kõrts. See on seda rõõmustavam, et viimasel ajal on Estonial olnud probleeme just tenoritega. Koormeister Elmo Tiisvald on saanud oma tahr-

ne. Ta soovib näha oma meest Šotimaa troonil ning suunab selle eesmärgi nimel teda teele jäävaid konkurente igavikku saatma.

Verdi-lembene Estonia

Estonia on läbi aegade olnud Verdi-lembene teater. Maestro 26 ooperist on 31 lavastuses esitatud 12 teost. Teiste *bel canto* suurmeisterite töödega on lood kehvemad, näiteks Rossini 39 ooperist on Estonia laval nähtud kahte (pluss üks talveaias) ja Donizetti 69 oopusest viit teost. Bellini oopereid pole Eesti muusika-teatrid kunagi ette kandnud.

Kui heita pilk maailma 200 juhtiva ooperiteatri jooksvale repertuaarile, siis parajasti mängitakse lisaks meie rahvusoperile «Macbethi» vaid Modena Teatro Comunale ja kauge California Opera Pacificu lavadel.

Mõne kuu pärast võtavad selle ooperi repertuaari ka Berliini Staatsoper Unter den Linden, Brüsseli La Monnaie ja Peterburi Maria teater, suvel esitatakse seda Savonlinna ooperifestivalil ja sügisest saab seda näha ka Milano La Scala maineka kollektiivi esituses.

Estonia valik ja ajastatus on vähemalt regionaalset ooperikonkurentsi silmas pidades kiiduväärne.

Estonia «Macbethi» versioon jättis hea mulje. Ooper on toodud lavale rahvusvahelisel tasemel ja parimat võimalikku lauljate koosseisu kasutades.

Estonia redaktsioon lähtub rohkem Verdi teisest versioonist, mis esitati 1865 Pariisis, kus on Firenze originaaliga võrreldes mitmeid lisanumbreid, nagu II vaatuse leedi Macbethi aaria «La luce langue», IV vaatuse koor «Patria oppressa» jt.

Esietenduste puhul on sageli traagelniidid näha. Eten-duse tempo kipub venima. Ta-

Üle laipade: leedi Macbeth (Sigutė Stonytė) ahvatleb oma meest Macbethi (Jassi Zahharov) võimu haarama.

HARRI ROSPU

Estonia teatri esietendus

Giuseppe Verdi «Macbeth»

Muusikaline juht ja dirigent Paul Mägi, lavastaja Arne Mikk, kunstnik Eldor Renter. Osades Jassi Zahharov, Mati Palm, Sigutė Stonytė, Mati Kõrts jt.

19. jaanuaril Estonia teatris

valiselt mängitakse «Macbeth» ära kahe tunni ja kümne minutiga. Dirigent Paul Mägi hoidis publikut saalis umbes 30 minutit kauem.

Tundus, et ta pisut viivitas enne uue numbriga algust, et publik saaks oma tundeid väljendada. Eesti publik pole aga eriti aplausilembene.

Seda enam rõõmustas lavastuse lõpus see euroopaliik, millega trupile tunnustust jagati. Trambiti vaimustatult jalgu. Soliste, dirigenti, lavas-

tajat ja koori kiideti hüüetega. See on sammuke edasi.

Omaval ajal avaldas Firenze esietendusepublik oma vaimustust, kutsudes Verdi üle 25 korra eesriide ette kummardama.

30 nõida korruga laval

Arne Miku lavastus on pragmaatiline, ajastuhõnguline, kuid mõneti staatiline. On stseene (I vaatuse nõidade ülesastumine, II vaatuse joogilaul, III vaatuse nõidade ette-

summutatud ja õõnes».

Selle ettekirjutuse täitmine ongi läbi aegade olnud teatri-tele tõsiseks pähhkliks ja pidur-danud «Macbethi» laialdase-mat esitamist.

Lossi asemel peeglid

Kui kujutada ette, kellega võiks Verdi Estonia lavastusest kõige rohkem rahule jääda, siis on need Jassi Zahharov (Macbeth) ja Mati Palm (Banquo). Mõlemad esitavad oma rollid heal tasemel, on vokaalselt kiiduväärsed ja oskavad laulmist mõtestatud tegutsemise ja liikumisega kokku viia.

Tubliult esitas Macduffi partii Mati Kõrts. See on seda rõõmustavam, et viimasel ajal on Estonial olnud probleeme just tenoritega. Koormeister Elmo Tiisvald on saanud oma tahtmise. Koor kõlab hästi.

Eldor Renteri lavakujundus on sümbolistlik, leidlik ja ratsionaalne. Need, kes ootasid, et metsa vaatuses oleks laval puud ja lossi puhul näeks võlve, on muidugi pettunud.

«Macbethis» on üks lavakujundus läbi terve ooperi ja see on sobitatud kõigi stseenidega. Estonias nii armastatud peeglid on kujunduselementina omal kohal ja mängivad seegi kord hästi kaasa.

«Macbeth» on raskesisuline, kuid nauditava muusikaga ooper. Palju sõltub solistide vormisolekust. Võib arvata, et meie kultuuriruumis pakub Estonia lavastus huvi ning publikut jätkub mõnekümneks etenduseks.

Meie rahvusoper demonstreeris taas, et ooperite lavastamisega on asjad kontrolli all, oleks vaid käepärast võimekaid soliste ja jätkuks publiku innustust tegijaid oma huviga tagant kihutada.

Tiit Made on Eesti Kõrgema Kommertskooli professor